

Humanisme: Fra parole til praksis

I klinisk sygepleje bør humanismen ikke efterleves men leves. Overgangen fra humanistiske paroler til humanistisk praksis kan derfor karakteriseres som et fokusskifte fra sygeplejerskens ideelle handling til sygeplejerskens personlighed.

Key words:

Humanity, humility, benevolence, theory, practice

Sygeplejen som profession er i betydeligt omfang udviklet som en negation. Sygeplejen er med andre ord ofte defineret som noget andre professioner ikke er, har eller kan. Med udgangspunkt i løsrivelsen fra lægevidenskabens skygge bliver sygeplejen derfor afgrænset som modsætning til naturalisme, positivisme, materialisme, egoisme og andre negative ismer. Det er med denne revolte, at sygeplejen rejser sig fra støvet, som en humanisme uden mage i sundhedsvæsenet. Humanismen bliver derfor et vigtigt fundament for den nyudklækkede sygeplejevidenskab. En humanistisk støbeske, der former den viden, som skal evidensbasere en profession i udvikling.

Men en ting er at skabe viden i humanismens rosenrøde farve en anden ting er at iklæde sig disse gevandter, så det kan være til gavn i mødet med patienten. Problemet er, at det at være humanist ikke er noget man kan *lære*, men noget man skal *være*. Humanisme er med andre ord en karakteregenskab, mere end det er en videnstilegnelse. Den berømte overgang fra sygeplejeteori til sygeplejepsiksis er således mere præcist en overgang fra humanistiske hensigtserklæringer til en disposition eller dyd i den konkrete situation. Skal der bygges en bro, som kan krydses fra begge sider, må vi først og fremmest forstå humanismen, som mere end blot en flot parole, som luftes når fagidentiteten skal pudses af.

Med humanismen som parole lægges der vægt på et bestemt menneskesyn, hvor mennesket står i centrum, som et frit og autonomt individ. Mennesket ses desuden som værdigt og et evigt mål i sig selv. Mennesket betragtes som et subjekt, der med sin fornuft kan aktualisere et givent potentiale. Mennesket er en del af en sammenhæng, en kultur, en historie, dvs. mennesket rækker udover sig selv. Generelt et meget positivt, optimistisk og idealistisk menneskesyn. Alt dette er der intet nyt i. Men en ting er et humanistisk menneskesyn noget andet er en humanistisk praksis.

Med andre ord kan vi med god grund spørge hvilke karakteregenskaber den humanistiske sygeplejerske virker gennem.

Ordet humanisme (lat. *humanitas, humanitatem*) er beslægtet med begrebet ydmyghed (jf. også det engelske *humanity* og *humility*). Ydmyghed er en dyd i sygepleje. I et ofte anvendt Kierkegaard citat lyder det således:

...al sand hjælpen begynder med en Ydmygelse; hjælperen maa først ydmyge sig under Den, han vil hjælpe, og herved forstaa, at det at hjælpe er ikke det at herske, men det at tjene, at det at hjælpe ikke er at være den herskesygeste men den Taalmodigste, at det at hjælpe er villighed til indtil videre at finde sig i at have Uret, og ikke at forstaa hvad den Anden forstaa (1).

Humanismen viser sig her som en bestemt fremtrædelsesform. Nærmere bestemt en livsindstilling, der viser sig i mødet med patienten. Ydmygheden er ikke en forhandlet opgave eller et flueben på en tjekliste, men derimod en karakteregenskab, der kommer til syne, som en konkret duelighed. Ydmygheden fortæller med andre ord ikke noget om det, vi gør, men om det, vi er. Pointen er, at ydmyghed ikke er noget, vi kan evidensbasere for nu at bruge et moderne udtryk. Tværtimod beviser eller begrunder ydmygheden ingenting, men viser sig som en menneskelig uvidenhed. Ikke uvidenhed om hvem man er eller hvad man står for, men snarere erkendelsen og accepten af alt det man ikke er. Ydmygheden hjælper sygeplejersken til ikke blot at lade sig føre af fornuftens vilje, men derimod lade det hun ikke ved komme før det hun ved. Hun ved IKKE hvordan patienten har det! – men vil gerne vide det. Dog er ydmygheden en indsigt før den bliver en dyd ellers bliver den blot en munter uvidenhed, hvor al ting er ligegyldigt. Indsigten består i, at komme fejltagelserne i forkøbet og lade patienten komme til orde først. Med ydmygheden er sygeplejersken medmenneske før hun er menneske.

Humanismens paroler kan forme andre karakteregenskaber, hvoraf bør nævnes en gammel glemt dyd, nemlig benevolens (eng. *benevolence*). Benevolens afspejles i en velvillighed og hengivenhed i den konkrete situation (2). En vilje til at gøre det gode. Sygeplejersken handler ikke kun på baggrund af retningslinjer og procedurale punktligheder, men VIL det godt. Viljen rækker udover fagbevægelse og lønskalaer. Den rækker udover nettoindkøb og egne behov. Viljen rækker udover sig selv. Sygeplejersken bevæger sig med andre ord fra egoisme til altruisme, hvor

altruisten fremviser en uselvisk karakter. Den benevolente sygeplejerske er hengiven. En hengivenhed som bør vise sig spontant og suverænt, som det formuleres af Løgstrup (3,4) og Martinsen (5).

Det interessante er nu, at denne humane praksis vrider sig modstræbende i forsøget på en videnskabeliggørelse. Skabes viden om disse dyder har vi bevæget os tilbage over broen til den begrebsliggjorte praksis. Når det gælder humanismens værdier står de begrebsmæssige paroler langt fra det karakterfaste greb i praksis. Skal sygeplejen derfor rodfæste en videnskab på humanismens fundament er der tale om viden, som ikke kun bør virke som parolemæssige sygeplejehandlinger men i højere grad bør virke gennem sygeplejerskens person. Viden som aftvinger et arbejde med ens karakter. Det betyder ikke, at sygeplejefaget ikke kan, skal eller bør videnskabeliggøres. Det betyder blot, at hvis sygeplejen vil bygge den berømte bro mellem teori og praksis må der fokuseres lige dele på den gode sygepleje som på den gode sygeplejerske. Humanismen er med andre ord ikke noget, der kun skal efterleves men noget der skal leves. Et fokusskifte fra den rigtige sygeplejehandling til den gode sygeplejerske. Fra en humanistisk parole til den humanistiske sygeplejerske.

1. Kierkegaard, S.: *Synspunktet for min forfatter-virksomhed*. I Kierkegaards samlede værker. Bind 18. København: Gyldendal 1962. Side 97.
2. Meyer, L.: *Fremmedordbog*. Ved. J.P.F.D. Dahl og F.V.Dahl. Ottende udgave. København: Gads forlag 1998 [1837]. Side 102.
3. Løgstrup, K. E.: *Den etiske fordring*. København: Gyldendal 1956
4. Løgstrup, K. E.: *Norm og spontanitet. Etik og politik mellem teknokrati og dilettantokrati*. København: Gyldendal 1972.
5. Martinsen, K.: *Fra Marx til Løgstrup. Om etik og sanselighed i sygeplejen*. København: Munksgaard Danmark 1994.